Neljapäev, 30. märtsi 2023

I

(Resolutsioonid, soovitused ja arvamused)

RESOLUTSIOONID

EUROOPA PARLAMENT

P9_TA(2023)0094

2022. aasta aruanne õigusriigi kohta – õigusriigi olukord Euroopa Liidus

Euroopa Parlamendi 30. märtsi 2023. aasta resolutsioon, mis käsitleb 2022. aasta aruannet õigusriigi kohta – õigusriigi olukord Euroopa Liidus (2022/2898(RSP))

(2023/C 341/01)

Euroopa Parlament,

— võttes arvesse Euroopa Liidu lepingut (ELi leping), eriti selle artiklit 2, artikli 3 lõiget 1, artikli 3 lõike 3 teist lõiku, artikli 4 lõiget 3 ning artikleid 5, 6, 7, 11, 19 ja 49,

— võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingut ja eelkõige selle artikleid, mis käsitlevad liidus demokraatia, õigusriigi ja põhiõiguste austamist, kaitset ja edendamist, sealhulgas artikleid 70, 258, 259, 260, 263, 265 ja 267,

— võttes arvesse Euroopa Liidu põhiõiguste hartat,

— võttes arvesse Euroopa Liidu Kohtu praktikat,

— võttes arvesse komisjoni 13. juuli 2022. aasta teatist „2022. aasta aruanne õigusriigi kohta. Õigusriigi olukord Euroopa Liidus“ (COM(2022)0500),

— võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. detsembri 2020. aasta määrust (EL, Euratom) 2020/2092, mis käsitleb üldist tingimuslikkuse korda liidu eelarve kaitsmiseks [1] (edaspidi „õigusriigi tingimuslikkuse määrus“),

— võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 28. aprilli 2021. aasta määrust (EL) 2021/692, millega luuakse kodanike, võrdõiguslikkuse, õiguste ja väärtuste programm ning tunnistatakse kehtetuks Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 1381/2013 ning nõukogu määrus (EL) nr 390/2014 [2],

— võttes arvesse inimõiguste ülddeklaratsiooni,

— võttes arvesse ÜRO inimõiguste ja põhivabaduste kaitset käsitlevaid õigusakte ning ÜRO inimõiguste olukorra üldise korrapärase läbivaatamise protsessi soovitusi ja aruandeid, samuti ÜRO lepingute järelevalveorganite kohtupraktikat ja Inimõiguste Nõukogu erimenetlusi,

---

[1] ELT L 433 I, 22.12.2020, lk 1.
[2] ELT L 156, 5.5.2021, lk 1.

— võttes arvesse demokraatlike institutsioonide ja inimõiguste büroo, rahvusvähemuste ülemvoliniku, meediavabaduse esindaja ja Euroopa Julgeoleku- ja Koostööorganisatsiooni (OSCE) muude organite soovitusi ja aruandeid,

— võttes arvesse Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni ja Euroopa sotsiaalhartat, Euroopa Inimõiguste Kohtu ja Euroopa sotsiaalõiguste komitee kohtupraktikat ning Euroopa Nõukogu Parlamentaarse Assamblee, ministrite komitee, inimõiguste voliniku, rassismi ja sallimatuse vastu võitlemise Euroopa komisjoni, diskrimineerimisvastase, mitmekesisuse ja kaasatuse juhtkomitee, Veneetsia komisjoni ja Euroopa Nõukogu teiste organite konventsioone, soovitusi, resolutsioone, arvamusi ja aruandeid,

— võttes arvesse 23. mai 2007. aasta Euroopa Nõukogu ja Euroopa Liidu vahelist vastastikuse mõistmise memorandumit ja nõukogu 8. juuli 2020. aasta järeldusi ELi prioriteetide kohta koostööks Euroopa Nõukoguga 2020.–2022. aastal,

— võttes arvesse komisjoni 20. detsembri 2017. aasta põhjendatud ettepanekut nõukogu otsuse kohta, millega järeldatakse ilmset ohtu, et Poola Vabariik rikub oluliselt õigusriigi põhimõtet, ja mis esitati vastavalt ELi lepingu artikli 7 lõikele 1 (COM(2017)0835),

— võttes arvesse Euroopa Liidu Põhiõiguste Ameti (FRA) 19. juuli 2022. aasta aruannet „Europe's civil society: still under pressure“ (Euroopa kodanikuühiskond: endiselt surve all), 8. juuni 2022. aasta aruannet „Põhiõiguste aruanne – 2022“ ja 19. augusti 2022. aasta aruannet „Protecting civic space in the EU“ (Kodanikuühiskonna tegutsemisruumi kaitsmine ELis), 3. novembri 2022. aasta aruannet „Antisemitism – Overview of antisemitic incidents recorded in the European Union 2011-2021“ (Antisemitism: ülevaade Euroopa Liidus registreeritud antisemiitlikest vahejuhtumitest ajavahemikul 2011–2020) ning FRA teisi aruandeid, andmeid ja vahendeid, eelkõige Euroopa Liidu põhiõiguste infosüsteemi (EFRIS),

— võttes arvesse oma 25. oktoobri 2016. aasta resolutsiooni soovitustega komisjonile ELi demokraatia, õigusriigi põhimõtte ja põhiõiguste mehhanismi loomise kohta ([3]),

— võttes arvesse oma 1. märtsi 2018. aasta resolutsiooni komisjoni otsuse kohta kohaldada Euroopa Liidu lepingu artikli 7 lõiget 1 seoses olukorraga Poolas ([4]),

— võttes arvesse oma 19. aprilli 2018. aasta resolutsiooni vajaduse kohta luua Euroopa väärtuste rahastamisvahend, millega toetatakse Euroopa Liidus kohalikul ja riiklikul tasandil põhiväärtusi edendavaid kodanikuühiskonna organisatsioone ([5]),

— võttes arvesse oma 12. septembri 2018. aasta resolutsiooni ettepaneku kohta, millega kutsutakse nõukogu üles järeldama Euroopa Liidu lepingu artikli 7 lõike 1 alusel ilmset ohtu, et Ungari rikub oluliselt liidu aluseks olevaid väärtusi ([6]),

— võttes arvesse oma 14. novembri 2018. aasta resolutsiooni vajaduse kohta luua ELi terviklik demokraatia, õigusriigi ja põhiõiguste kaitse mehhanism ([7]),

— võttes arvesse oma 7. oktoobri 2020. aasta resolutsiooni ELi demokraatia, õigusriigi ja põhiõiguste mehhanismi loomise kohta ([8]),

— võttes arvesse oma 13. novembri 2020. aasta resolutsiooni COVID-19 leviku tõkestamise meetmete mõju kohta demokraatiale, õigusriigile ja põhiõigustele ([9]),

([3]) ELT C 215, 19.6.2018, lk 162.
([4]) ELT C 129, 5.4.2019, lk 13.
([5]) ELT C 390, 18.11.2019, lk 117.
([6]) ELT C 433, 23.12.2019, lk 66.
([7]) ELT C 363, 28.10.2020, lk 45.
([8]) ELT C 395, 29.9.2021, lk 2.
([9]) ELT C 415, 13.10.2021, lk 36.

Neljapäev, 30. märtsi 2023

— võttes arvesse oma 10. juuni 2021. aasta resolutsiooni õigusriigi olukorra kohta Euroopa Liidus ja tingimuslikkuse määruse (EL, Euratom) 2020/2092 kohaldamise kohta ([10]),

— võttes arvesse oma 24. juuni 2021. aasta resolutsiooni, mis käsitleb komisjoni 2020. aasta aruannet õigusriigi kohta ([11]),

— võttes arvesse oma 8. juuli 2021. aasta resolutsiooni liidu eelarve kaitsmiseks kehtestatud üldise tingimuslikkuse korra kohaldamise suuniste koostamise kohta ([12]),

— võttes arvesse oma 11. novembri 2021. aasta resolutsiooni demokraatia ning massiteabevahendite vabaduse ja mitmekesisuse tugevdamise kohta ELis: tsiviil- ja kriminaalõiguse kohaste meetmete lubamatu kasutamine ajakirjanike, valitsusväliste organisatsioonide ja kodanikuühiskonna vaikima sundimiseks ([13]),

— võttes arvesse oma 15. detsembri 2021. aasta resolutsiooni korruptsiooni, reeglitevastaselt tehtud kulutuste ning ELi ja riiklike rahaliste vahendite omastamise vastaste ennetusmeetmete hindamise kohta erakorraliste rahaliste vahendite ja kriisiga seotud kuluvaldkondade puhul ([14]),

— võttes arvesse oma 8. märtsi 2022. aasta resolutsiooni kodanikuühiskonna tegutsemisruumi ahenemise kohta Euroopas ([15]),

— võttes arvesse oma 10. märtsi 2022. aasta resolutsiooni õigusriigi ja Euroopa Kohtu otsuse tagajärgede kohta ([16]),

— võttes arvesse oma 19. mai 2022. aasta resolutsiooni õigusriigi olukorda käsitleva Euroopa Komisjoni 2021. aasta aruande kohta ([17]),

— võttes arvesse oma 9. juuni 2022. aasta resolutsiooni õigusriigi ja Poola riikliku taastekava võimaliku heakskiitmise kohta ([18]),

— võttes arvesse oma 15. septembri 2022. aasta resolutsiooni, mis käsitleb ettepanekut võtta vastu nõukogu otsus, millega tehakse Euroopa Liidu lepingu artikli 7 lõike 1 alusel kindlaks, et on ilmne oht, et Ungari rikub oluliselt liidu aluseks olevaid väärtusi ([19]),

— võttes arvesse oma 15. septembri 2022. aasta resolutsiooni põhiõiguste olukorra kohta Euroopa Liidus 2020. ja 2021. aastal ([20]),

— võttes arvesse oma 20. oktoobri 2022. aasta resolutsiooni õigusriigi kohta Maltal viis aastat pärast Daphne Caruana Galizia mõrvamist ([21]),

— võttes arvesse oma 20. oktoobri 2022. aasta resolutsiooni LGBTIQ+ kogukonna liikmete vastu suunatud vaenukuritegude sagenemise kohta kogu Euroopas, arvestades hiljutist homofoobset mõrva Slovakkias ([22]),

— võttes arvesse oma 10. novembri 2022. aasta resolutsiooni rassilise võrdsuse, mittediskrimineerimise ja rassismivastasuse kohta ELis ([23]),

---

([10]) ELT C 67, 8.2.2022, lk 86.
([11]) ELT C 81, 18.2.2022, lk 27.
([12]) ELT C 99, 1.3.2022, lk 146.
([13]) ELT C 205, 20.5.2022, lk 2.
([14]) ELT C 251, 30.6.2022, lk 48.
([15]) ELT C 347, 9.9.2022, lk 2.
([16]) ELT C 347, 9.9.2022, lk 168.
([17]) ELT C 479, 16.12.2022, lk 18.
([18]) ELT C 493, 27.12.2022, lk 108.
([19]) Vastuvõetud tekstid, P9_TA(2022)0324.
([20]) Vastuvõetud tekstid, P9_TA(2022)0325.
([21]) Vastuvõetud tekstid, P9_TA(2022)0371.
([22]) Vastuvõetud tekstid, P9_TA(2022)0372.
([23]) Vastuvõetud tekstid, P9_TA(2022)0389.

— võttes arvesse oma 24. novembri 2022. aasta resolutsiooni hinnangu kohta sellele, kas Ungari täidab õigusriigi tingimuslikkuse määruses sätestatud õigusriigi tingimusi, ning Ungari taaste- ja vastupidavuskava hetkeseisu kohta ([24]),

— võttes arvesse Euroopa tuleviku konverentsi lõpptulemuste aruannet,

— võttes arvesse kodukorra artikli 132 lõiget 2,

— võttes arvesse kodanikuvabaduste, justiits- ja siseasjade komisjoni resolutsiooni ettepanekut,

A. arvestades, et liit rajaneb ELi lepingu artiklis 2 sätestatud väärtustel, mis on kõikide liikmesriikide jaoks ühised – inimväärikuse austamine, vabadus, demokraatia, võrdsus, õigusriik ja inimõiguste, kaasa arvatud vähemuste hulka kuuluvate isikute õiguste austamine –, mille peavad liiduga ühinemisel omaks võtma ka kandidaatriigid, sest need moodustavad osa Kopenhaageni kriteeriumidest, ja mida ei saa pärast ühinemist eirata ega ümber mõtestada; arvestades, et demokraatia, õigusriik ja põhiõigused on üksteist vastastikku tugevdavad väärtused, mille õõnestamine võib tekitada süsteemse ohu liidule ning selle kodanike õigustele ja vabadustele; arvestades, et õigusriigi austamine on liidule tervikuna ja selle liikmesriikidele siduv kõigil valitsemistasanditel, kaasa arvatud omavalitsusüksustele;

B. arvestades, et Euroopa tuleviku konverentsil väljendati selget soovi, et EL kaitseks kõigis liikmesriikides süstemaatiliselt õigusriiki, kaitseks kodanike põhiõigusi ja säilitaks liidu usaldusväärsuse, kui EL edendab oma väärtuseid liidus ja väljaspool liitu;

C. arvestades, et ELi lepingu artikli 4 lõikes 3 sätestatud lojaalse koostöö põhimõte paneb liidule ja liikmesriikidele kohustuse abistada üksteist täielikus vastastikuses austuses aluslepingutest tulenevate ülesannete täitmisel, ning paneb liikmesriikidele kohustuse kasutada kõiki asjakohaseid üld- või erimeetmeid, et tagada aluslepingutest või liidu institutsioonide õigusaktidest tulenevate kohustuste täitmine;

D. arvestades, et spetsiifiliste ja õiguslikult siduvate riigipõhiste soovituste lisamine aitaks liikmesriikidel ennetada, avastada ja käsitleda probleeme ja õigusriigist taganemist;

E. arvestades, et liikmesriigid kehtestasid COVID-19 pandeemiale reageerimiseks erakorralised meetmed; arvestades, et selleks, et olla seaduslikud, pidid need põhiõiguste või -vabaduste piiramisel olema kooskõlas vajalikkuse ja proportsionaalsuse põhimõtetega; arvestades, et mõned valitsused on kasutanud erakorralisi meetmeid ettekäändena, et demokraatlikku kontrolli- ja tasakaalu süsteemi nõrgendada;

F. arvestades, et vaja on tugevdada ja ühtlustada olemasolevaid mehhanisme ning töötada välja ühtne terviklik ELi mehhanism demokraatia, õigusriigi ja põhiõiguste tulemuslikuks kaitsmiseks ning tagada ELi lepingu artikli 2 väärtuste järgimine kogu liidus ja edendamine kandidaatriikide seas, isegi kui neile kohaldatakse erinevaid järelevalvekordi, et liikmesriikidel ei oleks võimalik välja töötada riigisiseseid õigusakte, mis on ELi lepingu artikli 2 sätete kaitsega vastuolus; arvestades, et komisjon ja nõukogu eiravad endiselt vajadust sõlmida institutsioonidevaheline kokkulepe, et luua ELi demokraatia, õigusriigi ja põhiõiguste mehhanism;

G. arvestades, et alates 2022. aasta maist on Euroopa Parlament käsitlenud Ungari, Malta ja Poola õigusriigi olukorda oma resolutsioonides; arvestades, et Euroopa Parlamendi kodanikuvabaduste, justiits- ja siseasjade komisjoni demokraatia, õigusriigi ja põhiõiguste järelevalverühm on tegelenud ka teatavate probleemidega Bulgaarias, Kreekas, Slovakkias, Sloveenias ja Hispaanias;

Aruandele antud üldhinnang

1. väljendab heameelt selle üle, et komisjon on õigusriigimeetmete paketi raames avaldanud kolmanda iga-aastase õigusriigi olukorda käsitleva aruande; on seisukohal, et aruandega on liigutud lähemale ühtsele mehhanismile, mille eesmärk on kaitsta ELi lepingu artiklis 2 sätestatud liidu väärtusi, ning et praegu on kõige tähtsam, et nende väärtuste kaitsmiseks ja teostamiseks kasutataks olemasolevaid vahendeid tõhusalt ja järjepidevalt;

([24]) Vastuvõetud tekstid, P9_TA(2022)0422.

2. märgib, et võrreldes eelmiste aastaaruannetega on käesolev aruanne parem, sest näiteks on sellesse lisatud riigipõhised soovitused; peab ühtlasi kiiduväärseks, et aruandes on pööratud eritähelepanu avalik-õiguslikule meediale ja meedia omandisuhete läbipaistvuse tagamise meetmetele, sealhulgas meedia mitmekesisuse seire tulemusel koostatavale pingereale, selle hindamisele, kuidas on liikmesriigid Euroopa Inimõiguste Kohtu otsuseid täitnud, ning et tähelepanu on pööratud erakondade rahastamisele, keskendutud on võrdõiguslikkust edendavatele asutustele, riigisisestele inimõigustega tegelevatele institutsioonidele ja ombudsmanidele, jälgitud on kohtusüsteemi kõrgete ametnike ametisse nimetamist ning pööratud rohkem tähelepanu õigusvaldkonna elukutsete esindajatele, sealhulgas kohtunikele, notaritele ja advokaatidele;

3. innustab komisjoni kohalikul, piirkondlikul ja riigi tasandil toimuvates avalikes aruteludes veel sagedamini osalema ning investeerima rohkem vahendeid sellesse, et liidu väärtustest ja kohaldatavatest vahenditest, sealhulgas aastaaruandest, oleks eelkõige riikides, kus on tõsiseid probleeme, suurem teadlikkus; toetab pingutusi, mida komisjon teeb aruandlusmetoodika ajakohastamiseks, ja on seisukohal, et kui suurendada aruande käsitlusala, tuleks eraldada ka rohkem ressursse; on veendunud, et komisjoni riigikülastustele, sealhulgas kohapeal viibimisele, tuleks pühendada rohkem aega;

4. peab kahetsusväärseks, et mitmes liikmesriigis on ajakirjandusvabaduse, meedia mitmekesisuse ja ajakirjanike turvalisuse vallas murettekitavaid suundumusi, ning kutsub komisjoni üles meedia olukorda, sealhulgas meedia omandisuhteid ja avalik-õigusliku meedia rahastamist, tulevastes aruannetes tähelepanelikult jälgima ning andma soovitusi ja nägema olukorra parandamiseks ette poliitilisi ja õiguslikke meetmeid; mõistab hukka häiriva poliitilise sekkumise toimetamisotsustesse, kuritarvituslikud hagid ja ajakirjanike ebaseadusliku jälgimise, eelkõige nuhkvara kasutamise kaudu, ning kinnitab, et ajakirjanike töö jääb ohtlikuks nii kauaks, kuni asjaomased asutused ei suuda või ei taha korruptsiooni eest, mille ajakirjanikud on paljastanud, süüdistusi esitada;

5. rõhutab, et kohtute ja kohtunike sõltumatuse kaitsmisel poliitilise sekkumise eest on eriroll riiklikul kohtute haldamise nõukojal; mõistab hukka, et teatavates riikides on nõukojad endiselt politiseeritud ning see mõjub nende kohtusüsteemide sõltumatusele ja terviklikkusele laastavalt;

6. tunnistab, et õigusriigi kaitsmisel ja korruptsioonivastases võitluses on liidus tähtis osa Euroopa Prokuratuuril, ning julgustab komisjoni järgmistes aruannetes tähelepanelikult jälgima, kui tihe on liikmesriikide ja Euroopa Prokuratuuri koostöö; kutsub liikmesriike, kes ei ole veel Euroopa Prokuratuuriga ühinenud, seda tegema;

7. peab kahetsusväärseks, et komisjon ei ole Euroopa Parlamendi varasemates resolutsioonides ([25]) esitatud soovitusi täielikult arvesse võtnud, ja kutsub komisjoni üles võtma soovituste elluviimiseks meetmeid;

8. on mures selle pärast, et horisontaalne aruanne ja soovitused ei ole üksteisega kooskõlas, eelkõige selle pärast, et horisontaalses aruandes kirjeldatud riikide probleemid ja riigipõhised soovitused ei ole täielikult vastavuses; nõuab, et kirjeldatud murede ja esitatud soovituste vahel loodaks selge seos;

9. rõhutab, et mõnes liikmesriigis toimunud vähemusrühmade õiguste tahtlik ründamine on selleks hoogu andnud ka mujal, mida tõendab naiste õiguste, sealhulgas seksuaal- ja reproduktiivtervise ning -õiguste valdkonnas täheldatav tagasiminek ning LGBTIQ+ kogukonna liikmete, rändajate ja muude vähemusrühmade õiguste vähenemine; nõuab, et riigipõhiste soovituste aruandepeatükis esitataks ELi rassismivastase tegevuskava rakendamise kokkuvõte ja analüüs selle kohta, kuidas õigusriigi põhimõttest taganemine eri vähemusrühmi mõjutab;

10. mõistab hukka Itaalia valitsuse poolt Milano linnavolikogule antud korralduse lõpetada samasooliste vanemate laste registreerimine; on veendunud, et see otsus toob vältimatult kaasa mitte ainult samasooliste paaride, vaid eelkõige nende laste diskrimineerimise; peab seda tegevust 1989. aasta ÜRO lapse õiguste konventsioonis loetletud laste õiguste otseseks rikkumiseks; on mures, et see otsus on osa laiemast rünnakust LGBTIQ+ kogukonna vastu Itaalias; kutsub Itaalia valitsust üles oma otsust viivitamata tühistama;

([25]) 24. juuni 2021. aasta resolutsioon, mis käsitleb komisjoni 2020. aasta aruannet õigusriigi kohta, ja 19. mai 2022. aasta resolutsioon õigusriigi olukorda käsitleva Euroopa Komisjoni 2021. aasta aruande kohta.

11. kutsub komisjoni üles kasutama iga-aastastes õigusriigi olukorda käsitlevates aruannetes rakendatud metoodika asjakohaseid elemente kõigi ELiga ühineda soovivate kandidaatriikide ja potentsiaalsete kandidaatriikide hindamisel;

Riigipõhised soovitused

12. väljendab heameelt selle üle, et aruandesse on lisatud riigipõhised soovitused, sest Euroopa Parlament ja kodanikuühiskond on seda korduvalt nõudnud; tuletab meelde, et aastaaruannete põhjal on hea pidada teabepõhiseid arutelusid selle üle, milline on õigusriigi olukord liikmesriikides ja ELi institutsioonides; tunnistab, et riigipõhised soovitused aitavad lahendada kindlaid küsimusi, et liikmesriikides olukorda päriselt parandada; taunib aga seda, et soovitused ei ole siduvad; kutsub komisjoni üles arendama iga-aastast õigusriigitsüklit edasi ning hindama selleks järgmises aastaaruandes riigipõhiste soovituste rakendamist konkreetsete võrdlusaluste ja selge rakendusajakava alusel, mis selgesti näitaks edasiminekut või tagasilangust;

13. peab kahetsusväärseks, et paljud soovitused on liiga ebamäärased ja neil puudub tõhusa rakendamise tagamiseks vajalik täpsus; kordab, et soovituste elluviimiseks tuleb kehtestada ajakava ja üksikasjalikult kirjeldada, mis võib juhtuda, kui soovitused jäävad ellu viimata;

14. nõuab tungivalt, et komisjon algataks kõhklemata ja viivitamata asjaomased menetlused, eriti kui valitsused ei näita üles valmidust riigipõhiseid soovitusi järgida;

15. tunnustab pingutusi, mida komisjon teeb, et parandada riigisiseste sidusrühmadega koostööd; tunnustab kodanikuühiskonda kui õigusriigi olulist osalejat, kellel on aastaaruandega seotud järelmeetmete võtmisel ja aruande rakendamisel tähtis osa; kutsub komisjoni üles tagama koostöös Euroopa Liidu Põhiõiguste Ametiga ka edaspidi, et kodanikuühiskond on riiklikul tasandil aruande koostamisse ja järelmeetmete võtmisse järjepidevalt ja sisukalt kaasatud ning muu hulgas jäetaks protsessile kaasa aitamiseks piisavalt aega ja kodanikuühiskonna organisatsioonidega suheldaks riigikülastustel tihedalt; kutsub komisjoni üles kasutama tsükli suhtes kaasavamat, läbipaistvamat ja kasutajasõbralikumat tegutsemisviisi, et sidusrühmad saaksid kogu protsessi vältel sisukalt osaleda ja et oleks tagatud vastutus; nõuab, et kodanikuühiskonna ja kutseorganisatsioonide, sealhulgas kohtusüsteemi organisatsioonide panuse kohta esitataks süstemaatilisem teave, millega liikmesriikide valitsuste esitatud teavet täiendada;

16. märgib, et õigusriigi kaitsmisel on kodanikuühiskonnal ja selle normaalsel tegutsemisruumil tähtis osa, ning kordab oma nõudmist, et liikmesriikide kodanikuühiskonna seisundile pühendataks eraldi peatükk; rõhutab seoseid, mis valitsevad kodanikuühiskonna tegutsemisruumi ja õigusriigi küsimuste vahel; kutsub komisjoni üles jätkama sihtotstarbelise rahastamise kaudu investeerimist kodanikuühiskonna organisatsioonide suutlikkuse suurendamisse, et liikmesriikide õigusriigiolukorda jälgida ja sellest aru anda, ning tagada protsessis osalevale kodanikuühiskonnale piisav kaitse; tunneb muret selle pärast, et teatavates riikides jaotatakse rahasummasid erapoolikult ja see avaldab mõju sellistele kodanikuühiskonna organisatsioonidele, kes tegelevad vähekaitstud rühmade õiguste edendamisega või kelle töö eesmärk on muus mõttes selline, mida valitsus ei toeta; innustab neid küsimusi kõigis aruandes käsitletud riikides põhjalikult hindama ja rõhutab, et nende probleemide lahendamiseks on vaja riigipõhiseid soovitusi; nõuab tungivalt, et komisjon kaaluks ELi vahendite puhul otsest eelarve täitmist, et ka lõplikud abisaajad, sealhulgas vähekaitstud rühmadega tegelevad kodanikuühiskonna organisatsioonid, saaksid neile mõeldud ELi rahasummad kindlasti kätte; kutsub komisjoni üles jälgima, millist mõju kodanike, võrdõiguslikkuse, õiguste ja väärtuste programm liikmesriikides kodanikuühiskonnale avaldab; kutsub nõukogu ja komisjoni üles tagama sõltumatule ja üleeuroopalisele kvaliteetsele ajakirjandusele riigi, piirkondlikul ja kohalikul tasandil piisavad rahalised vahendid;

17. rõhutab, et vaja on riigipõhiseid soovitusi, milles analüüsitakse, mida riigid COVID-19 pandeemiaga toime tulemiseks ette võtsid ning kuidas võetud meetmed liidus demokraatiat, õigusriiki ja põhiõigusi mõjutasid; kutsub komisjoni üles jätkama nende riigisiseste protsesside, sealhulgas parimate tavade jälgimist ja nende kohta aru andmist;

18. peab kahetsusväärseks, et ei ole koostatud riigipõhiseid soovitusi selle kohta, et liikmesriigid kasutavad ebaseaduslikuks jälgimiseks nuhkvaratehnoloogiaid (nt Pegasus ja Predator), kuigi on paljastusi ja üha rohkem tõendeid selle kohta, et nuhkavara kasutatakse ajakirjanike, poliitikute, õiguskaitseametnike, diplomaatide, juristide, ärimeeste, kodanikuühiskonna esindajate ja muude osalejate jälgimiseks; on väga mures ohu pärast, mida nuhkvara kontrollimatu

kasutamine valitsuste poolt kodanikuühiskonnale, demokraatiale, õigusriigile ja põhiõiguste austamisele tähendab; peab kahetsusväärseks, et teatavate liikmesriikide ametiasutused ei teinud Euroopa Parlamendi Pegasuse ja samaväärse salajälgimiseks mõeldud nuhkvara kasutamist käsitleva uurimiskomisjoniga koostööd;

Õigusriigi olukorda käsitleva iga-aastase aruande kohta esitatud parlamendi nõudmised, mis on endiselt täitmata

19. kordab, et kutsub komisjoni üles hakkama aruandes käsitlema kõiki ELi lepingu artiklis 2 sätestatud väärtusi; kordab, et õigusriik, demokraatia ja põhiõigused on üksteisega lahutamatult seotud; nõuab tungivalt, et komisjon ja nõukogu alustaksid parlamendiga viivitamata läbirääkimisi institutsioonidevahelise kokkuleppe üle, millega loodaks ELi demokraatia, õigusriigi ja põhiõiguste mehhanism, mis peaks hõlmama kõiki ELi lepingu artiklis 2 nimetatud väärtusi; peab kahetsusväärseks, et komisjoni hinnangus ELi välispiiridel toimuvat rändajate inimõiguste rikkumist ei käsitleta;

20. nõuab, et aastaaruandesse lisataks Veneetsia komisjoni 2016. aasta õigusriigi põhimõtete kontrollnimekirja kohaselt puuduvad olulised elemendid, nagu võimu kuritarvitamise ennetamine, võrdsus seaduse ees ja diskrimineerimiskeeld;

21. peab kiiduväärseks, et komisjon on aruandes hakanud kasutama kvaliteedi ja õigusriigi järgimise näitajana seda, kuidas liikmesriigid Euroopa Inimõiguste Kohtu otsuseid täidavad; kutsub komisjoni üles laiendama seda analüüsi nii, et see hõlmaks nende otsuste nõuetekohast rakendamist riigi tasandil;

22. on seisukohal, et demokraatia, õigusriigi ja põhiõiguste edendamiseks ELis on eriti oluline Euroopa Nõukogu ja teiste rahvusvaheliste organisatsioonidega tehtav koostöö; kutsub komisjoni üles analüüsima ÜRO lepingu järelevalveorganite individuaalseid teatisi;

23. kordab, et palub komisjonil lisada liidu institutsioonide kohta uus eraldi peatükk, milles hinnataks olukorda seoses võimude lahususe, korruptsioonivastase võitluse raamistiku, vastutuse ning kontrolli- ja tasakaalustussüsteemiga;

24. peab väga kahetsusväärseks, et nõukogu ei ole suutnud ELi lepingu artikli 7 lõike 1 kohastes menetlustes sisulisi edusamme teha; nõuab tungivalt, et nõukogu käsitleks kõiki uusi arengusuundi, millel on õigusriigile, demokraatiale ja põhiõigustele mõju; kordab, et kutsub nõukogu üles käsitlema selle menetluse raames soovitusi, rõhutades, et sellise meetmega edasine viivitamine tähendaks õigusriigi rikkumist nõukogu enda poolt; nõuab kindlalt, et parlamendi rolli ja pädevust austataks;

25. mõistab teravalt hukka liikmesriikide ametiasutused, kes keelduvad komisjoni iga-aastasest õigusriigidialoogist osa võtmast;

26. peab kahetsusväärseks, et aruandes ei ole selgelt tunnistatud, et mitmes liikmesriigis on õigusriigi olukorda sihilikult halvendatud; kutsub komisjoni üles selgitama, et kui ELi lepingu artiklis 2 osutatud väärtusi teatava aja jooksul pidevalt, sihilikult, rängalt ja jäädavalt rikutakse, võib juhtuda, et liikmesriik demokraatiakriteeriumidele enam ei vasta; tuletab meelde, et Euroopa Parlament on juba märkinud, et Ungarist on asjaomaste indeksite kohaselt saanud autokraatliku valimismudeliga hübriidrežiim; kordab, et komisjonil on soovitatud eristada korduvaid ja üksikuid rikkumisi, vältida ohtu, et õigusriigi kõige raskemaid rikkumisi peetaks tühiseks, ning lisada riigipõhistele soovitustele rakendamise tähtajad, eesmärgid ja kindlad meetmed, mida tuleb võtta;

27. tuletab meelde seisukohta, mille ta esitas sõltumatu eksperdirühma kaasamise kohta, kes tihedas koostöös Euroopa Liidu Põhiõiguste Ametiga nõustaks kolme institutsiooni; kordab, et kutsub komisjoni üles paluma Euroopa Liidu Põhiõiguste Ametil anda metodoloogilist nõu ja koostada võrdlevaid uuringuid, et esitada aastaaruande peamistes valdkondades rohkem üksikasju, võttes arvesse põhiõiguste ja õigusriigi vahelisi lahutamatuid seoseid; palub, et kuna komisjon ja nõukogu on sellest keeldunud, korraldaks parlamendi juhatus riigihankemenetluse, mille tulemusel loodaks kooskõlas kohustusega, mille Euroopa Parlament on võtnud oma eelmistes resolutsioonides ([26]), Euroopa Parlamendi egiidi all rühm, kes annaks Euroopa Parlamendile nõu ELi lepingu artikli 2 väärtuste järgimise kohta eri liikmesriikides, ning demonstreeritaks näite varal, kuidas selline rühm praktikas toimiks;

([26]) 24. juuni 2021. aasta resolutsioon, mis käsitleb komisjoni 2020. aasta aruannet õigusriigi kohta, ja 19. mai 2022. aasta resolutsioon õigusriigi olukorda käsitleva Euroopa Komisjoni 2021. aasta aruande kohta.

28. kordab, et iga-aastane õigusriigitsükkel peaks aitama aktiveerida muid vahendeid, millega riigi tasandil ohtudele ja õigusriigi rikkumistele reageerida, nagu ELi lepingu artikkel 7 ja õigusriigi tingimuslikkuse määrus, õigusriigi raamistik, rikkumismenetlused, sealhulgas kiirendatud menetlused, ajutiste meetmete kohaldamise taotlused Euroopa Liidu Kohtus ja hagid seoses Euroopa Liidu Kohtu otsuste rakendamata jätmisega ning ELi finantsõigusaktide kohased vahendid; kordab, et kutsub komisjoni üles looma muu hulgas iga-aastaste õigusriigi aruannete ja õigusriigi tingimuslikkuse mehhanismi vahel otsese seose;

o

o o

29. teeb presidendile ülesandeks edastada käesolev resolutsioon nõukogule, komisjonile, Euroopa Liidu Põhiõiguste Ametile, Euroopa Nõukogule, Euroopa Julgeoleku- ja Koostööorganisatsioonile, Ühinenud Rahvaste Organisatsioonile ning liikmesriikide valitsustele ja parlamentidele.